

उद्योजकांचे सामाजिक उत्तरदायित्व
धोरण - क्रीडा विभाग

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक-संकिर्ण – ११६६/ ७०७२/ क्रियुसे-३
मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
दिनांक: १७ नोव्हेंबर, २०१६

वाचा- १) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाचा शासन निर्णय क्र.टीसीएम-२०१३/(१६२/२०१३)/प्रशिक्षण, दि.९ जुन, २०१३.
२) कंपनी अधिनियम, २०१३ अंतर्गत केंद्र शासनाची दि.२७ फेब्रुवारी, २०१४ ची अधिसूचना.
३) वित्त व कॉर्पोरेट कार्यमंत्री, केंद्र शासन यांचे दि.८ जून, २०१६ चे अर्ध शासकीय पत्र.

प्रस्तावना-

केंद्र शासनाने उद्योजकांचे सामाजिक उत्तरदायित्व (सीएसआर) निश्चित करण्याकरिता कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १३५ मध्ये सुधारणा केली. तसेच दि.२७.०२.२०१४ च्या अधिसूचनेव्वारे या कायद्यांतर्गत कंपनी (उद्योजकांचे सामाजिक उत्तरदायित्व धोरण) नियम, २०१४ प्रसिद्ध केले. त्यानुसार रु.५०० कोटींपेक्षा जास्त निव्वळ मुल्य (net worth) असणाऱ्या, रु.१००० कोटींपेक्षा जास्त उलाढाल असणाऱ्या किंवा रु.५ कोटींपेक्षा जास्त नफा असणाऱ्या कंपन्यांनी त्यांच्या नफ्याच्या २% रक्कम सामाजिक कार्यासाठी उपयोगात आणणे बंधनकारक आहे. सदर अधिनियमाच्या अनुसुची-७ मध्ये अधिसूचित केलले प्रकल्प उद्योजकांना सीएसआर अंतर्गत राबविता येतील. केंद्र शासनाने दि.२७ फेब्रुवारी, २०१४ च्या अधिसूचनेव्वारे या अनुसुचित ग्रामीण खेळ, राष्ट्रीय स्तरावरील मान्यता प्राप्त खेळ, पॅरा ऑलिंपिक खेळ आणि ऑलिंपिक खेळाच्या संवर्धनाकरीता प्रशिक्षण देणे ही बाब अंतर्भूत केली आहे. तसेच दि.८ जून, २००६ च्या पत्रान्वये क्रीडा सुविधा, त्यांची देखभाल व दुरुस्ती तसेच अन्य पायाभूत सुविधांच्या उभारणीचे प्रकल्प अंतर्भूत केले आहेत.

२. कंपनी अधिनियम, २०१३ च्या कलम १३५ अंतर्गत सीएसआर नियम बनविण्याकरीता गठीत करण्यात आलेल्या समितीने खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सुत्रे नमूद केली आहेत-

“CSR is the process by which an organization thinks about and evolves its relationships with stakeholders for the common good, and demonstrates its commitment in this regard by adoption of appropriate business processes and strategies. Thus CSR is not charity or mere donations. CSR is a way of conducting business, by which corporate entities visibly contribute to the social good. Socially responsible companies do not limit themselves to using resources to engage in activities that increase only their profits. They use CSR to integrate economic environment and social objectives with the company's operations and growth”.

३. महाराष्ट्रात विविध उद्योजकांद्वारे सामाजिक बांधिलकी जपणारे कार्यक्रम हाती घेतले जातात. या कार्यक्रमांना विशिष्ट दिशा देण्याकरीता शासन स्तरावर निश्चित अशी संरचना असणे आवश्यक झाले. त्यादृष्टीने शालेय शिक्षण या क्षेत्रात उपक्रमांचा समन्वय करण्यासाठी दि.९ जुन, २०१४ च्या शासन निर्णयाद्वारे शासन स्तरावर त्रिस्तरीय संरचना निश्चित करण्यात आली. शालेय शिक्षणाबरोबरच खेळाचे महत्व निरोगी व आरोग्य संपन्न जीवन जगण्याकरीता आवश्यक आहे. राज्य शासनाने सन २००१ मध्ये जाहिर केलेल्या क्रीडा धोरणाद्वारे सुट्टदत्ता ही बाब केंद्र स्थानी धरण्यात आली. क्रिडा संस्कृतीची जोपासना आणि संवर्धन करणे, पायाभूत क्रिडा सुविधा निर्माण करणे, खेळाच्या सुविधा किमान गाव पातळीवर उपलब्ध करून देणे, मुलांमध्ये लहान वयातच खेळाची आवड निर्माण करणे, आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या खेळांकडे वळविणे व त्याकरीता आवश्यक अशा उपाययोजना करणे या साठी शासनाने क्रिडा धोरण योजले होते. त्या अनुषंगाने क्रिडा क्षेत्राच्या विकासाठी उद्योजकांचा सहभाग घेण्याकरीता सीएसआर धोरण तयार करणे शासनाच्या विचाराधीन होते.

शासन निर्णय:-

राज्यातील क्रीडा क्षेत्राच्या सक्षमीकरणासाठी उद्योजकांचा सहभाग घेणे (सीएसआर) व या अंतर्गत कार्यान्वित होणा-या प्रकल्पांचे समन्वय व संनियंत्रण करण्याकरीता शासन हे धोरण तयार करीत आहे

क्रीडा सीएसआर अंतर्गत खालील प्रकल्प हाती घेता येतील:-

- १) क्रिडा सुविधा व क्रिडा प्रबोधिनी मधील पायाभूत सुविधा बळकट करणे
- २) क्रिडा संकुलांकरीता अद्यावत साहित्य उपलब्ध करून देणे
- ३) क्रिडा प्रशिक्षण केंद्र, निपुणता क्रिडा केंद्र, क्रिडा वैद्यकीय केंद्र, फिटनेस केंद्र इ. उभारणे
- ४) क्रिडा संकुलाची देखभाल व दुरुस्ती
- ५) राज्य अथवा जिल्हा क्रिडा विकास निधीस सहाय्य करणे
- ६) विविध स्तरावर खेळांच्या स्पर्धा आयोजित करणे
- ७) उदयोन्मुख व प्रतिभावंत खेळाडूंना त्यांच्या कामगिरीत वाढ करण्याकरीता अर्थसहाय्य करणे, अशा खेळाडूंना अथवा संघास दत्तक घेणे
- ८) खेळाडूंना त्यांच्या आवश्यकतेनुसार प्रशिक्षण व अद्यावत साधनसामुग्री उपलब्ध करून देणे, त्यांच्या आहाराच्या विशिष्ट गरजा पुरविण्याकरीता सहाय्य करणे
- ९) खेळाशी निगडीत वैद्यकीय सुविधा, विमा संरक्षण उपलब्ध करून देणे.
- १०) खेळाडूंना देशांतर्गत व देशाबाहेर प्रशिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करून देणे.
- ११) प्रशिक्षकांचे प्रशिक्षण व क्षमता वृद्धी करणे
- १२) पारितोषिक विजेत्या खेळाडूंना शिष्यवृत्ती उपलब्ध करून देणे

वरील परिच्छेदात नमूद केलेले प्रकल्प उदाहरणादाखल असून अधिनियमातील मूळ तरतुदींना बाधा न येता त्यात आवश्यक फेरबदल करण्याचे अधिकार संबंधित सीएसआर समितीला असतील.

२. क्रीडा क्षेत्रात सीएसआर उपक्रम राबविणे सहज शक्य व्हावे व अशा उपक्रमांना मान्यता देण्याची कार्यपद्धती सुरक्षीतपणे पार पाडली जावी याकरीता शासन सीएसआर सनियंत्रण समित्या स्थापन करीता आहे. या समित्या राज्य, क्रीडा व युवक सेवा आयुक्तालय व जिल्हा स्तरावर कार्य करतील. उद्योजकांना योग्य पातळीवर उपक्रमास सुरुवात करता यावी या दृष्टीने अशी त्रिस्तरीय संरचना करण्यात आली आहे.

३. राज्यस्तरीय सीएसआर सनियंत्रण समितीची रचना खालीलप्रमाणे आहे:

१) प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग	- अध्यक्ष
२) आयुक्त, क्रीडा व युवक सेवा	- सदस्य
३) आयुक्त, शिक्षण	- सदस्य
४) उप सचिव, क्रीडा	- सदस्य सचिव

आयुक्त स्तरावरील समितीची रचना खालीलप्रमाणे आहे:

१) आयुक्त, क्रीडा व युवक सेवा	- अध्यक्ष
२) शिक्षण संचालक (प्राथमिक)	- सदस्य
३) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक)	- सदस्य
४) सह संचालक, क्रीडा व युवक सेवा	- सदस्य
५) उप संचालक, क्रीडा व युवक सेवा	- सदस्य सचिव

जिल्हा स्तरावरील समितीची रचना खालीलप्रमाणे आहे:

१) जिल्हाधिकारी	- अध्यक्ष
२) विभागीय उपसंचालक, क्रीडा व युवक सेवा	- सदस्य
३) जिल्हा शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक)	- सदस्य
४) जिल्हा शिक्षण अधिकारी (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक)	- सदस्य
५) जिल्हा क्रीडा अधिकारी	- सदस्य सचिव

४. राज्य, क्रीडा आयुक्तालय व जिल्हा स्तरावरील समित्या सीएसआर उपक्रमांतर्गत प्राप्त होणाऱ्या प्रस्तावांची छाननी करून व उद्योग समुहांसोबत चर्चा करून प्रस्ताव अंतिम करतील. या समित्या क्रीडा विषयक सीएसआर उपक्रमांचा आराखडा तयार करेल व त्यांचे व्यवस्थापन करेल. त्यांनी सदर उपक्रम आराखडयाप्रमाणे नियोजित वेळापत्रकानुसार व अपेक्षित उद्दिष्टांच्या दिशेने होत असल्याची खात्री करावी. आवश्यकतेनुसार संबंधित शासकीय यंत्रणांना या संदर्भात निर्देश घावेत. सीएसआर उपक्रमांद्वारे साधला जाणारा विकास निरंतर पुढे सुरु राहिल यासाठी उपाययोजना

कराव्यात. प्रकल्पांसाठी सुरुवातीस सर्वेक्षण, त्यानंतर मध्यावधी आढावा व अखेरीस फलनिष्पत्ती अहवाल सादर करावा. प्रकरणपरत्वे क्रीडा संघटना, तज्ज्ञ व्यक्ती अथवा विशिष्ट कौशल्ये/क्षमता आवश्यक असलेल्या व्यक्तींना उपक्रमात/ समितीमध्ये सहभागी करून घेता येईल. वैशिष्ट्यपूर्ण व अत्युत्कृष्ट असलेल्या उपक्रमांची प्रसिद्धी करावी.

५. सीएसआर उपक्रम राबवितांना लक्षात ठेवण्याच्या बाबी-

- १) शासकीय जमीन अथवा संपत्ती उद्योजकांकडे हस्तांतरीत करण्यात येऊ नये.
- २) उपक्रम राबविणा-या उद्योगांनी घेतलेल्या दायित्वाची जबाबदारी विभागावर राहील.

६. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१६१११७११५२५८६९२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित केला आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(चारुशीला चौधरी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मुख्य सचिव
- २) मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव
- ३) मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
- ४) आयुक्त, शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ५) आयुक्त, क्रीडा व युवक सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ६) मा.मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे खाजगी सचिव
- ७) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क, मंत्रालय, मुंबई
- ८) संचालक, विद्यापरिषद, पुणे
- ९) संचालक, शिक्षण(प्राथमिक/माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १०) महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२(लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- ११) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
- १२) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
- १३) सर्व सह सचिव/उप सचिव/अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४) सर्व जिल्हाधिकारी
- १५) सर्व जिल्हा शिक्षण अधिकारी
- १६) सर्व जिल्हा क्रीडा अधिकारी
- १७) निवड नस्ती, क्रीयुसे-३

**Corporate Sector Responsibility
Policy – Sports Department**

**Government of Maharashtra
School Education & Sports Department,
Government Resolution No. Misc – 1166/7072/Sports-3
Mantralaya, Mumbai – 400032.
Dated: 17 November, 2016**

Read : 1) School Education Department, GR No.TCM 2013/(162/2013)/Training, dt. 9.06.2013.
2) Notification dt. 27.02.2014 of Govt of India under Companies Act, 2013
3) D.O. dt. 8.06.2016 of Finance and Corporate Affairs Minister, Govt of India.

Preamble :

The Government of India has amended Schedule VIII of section 135 of the Companies Act, 2013. The Companies (Corporate Social Responsibility Policy) Rules, 2014 were framed under this Act vide notification dated 27.02.2014. Accordingly, it is mandatory for every company having net worth of rupees five hundred crore or more, or turnover of rupees one thousand crore or more or a net profit of rupees of rupees five crore or more to spend two percent of their average profit. The Corporates can undertake the activities mentioned in Schedule VIII of the said Act. The Government of India has amended this Schedule to include training to promote rural sports, nationally recognized sports, paralympic sports and Olympic sports. The items such as creation and maintenance of sports infrastructure, upgradation and renovation of existing sports facilities and sports science support including setting up of Gymnasium and Rehabilitation centres are also made eligible vide letter dt 8.6.2016.

2. The following guiding factors were mentioned by the drafting Committee constituted for framing rules under section 135 of the Companies Act, 2013-

“CSR is the process by which an organization thinks about and evolves its relationships with stakeholders for the common good, and demonstrates its commitment in this regard by adoption of appropriate business processes and strategies. Thus CSR is not charity or mere donations. CSR is a way of conducting business, by which corporate entities visibly contribute to the social good. Socially responsible companies do not limit themselves to using resources to engage in activities that increase only their profits. They use CSR to integrate economic environment and social objectives with the company's operations and growth”.

3. In Maharashtra, various companies are taking up the activities to cater their social responsibility. It was then necessary to have a framework in order to streamline these projects. The Government of Maharashtra has addressed this issue and declared a tripartite structure to coordinate the activities in the school education sector. Along with education playing games is equally important to lead a healthy life. The Sports Policy declared by Government of Maharashtra in 2012 has focused on fitness for all through sports. The Sports Policy has aimed at nurturing the sports culture, setting up of basic infrastructure, creating sports facilities at village level, inculcating sports habit amongst children in their early ages, directing and facilitating them towards international games. In order to invite participation of corporates in sports sector, framing up of CSR Policy was under consideration of Government.

Government Resolution :

This Policy is framed to facilitate, coordinate and monitor the Corporate Sector, Support activities in the sports sector of State.

The following activities can be taken up under sports CSR :

- 1) To strengthen the sports facilities and facilities in Krida Parbodhini.
- 2) Providing updated equipments in sports complexes.
- 3) Setting up of sports training center, excellence centre, medical centre, fitness centre etc.
- 4) Care and maintenance of Sports complex.
- 5) Supporting State or District Sports Development Fund.
- 6) Conducting competition of different games at various levels.
- 7) Supporting upcoming and talented sportsperson to upgrade their standard & skills, adopting such sportsperson or a team.
- 8) Providing players a need based training and updated equipments, supporting them to fulfill their special nutritional requirement.
- 9) Providing sports related medical facilities and insurance cover.
- 10) Facilitate training in and outside the country.
- 11) Training and capacity building of trainers.
- 12) Providing scholarship to prize winning players.

The activities mentioned above are only illustrative and not exhaustive. The respective CSR Committees shall have a discretion to choose any activity in overall consonance with the illustrative list.

2. The Government is constituting CSR steering Committees to ensure smooth approval process and implementation of CSR initiatives in sport filed. These Committees shall function at State, Sports Commissionerate and District level. The three tier structure is formed in order to facilitate the corporates to initiate the CSR activity at appropriate level.

3. The Composition of State level CSR steering Committee is as follows :

1) Principal Secretary, School Education & Sports Department	- Chairperson
2) Commissioner, Sports and Youth Services	- Member
3) Commissioner, Education	- Member
4) Deputy Secretary, Sports	- Member Secretary

The composition of Commissionerate level CSR steering Committee is as follows:

1) Commissioner, Sports and Youth Services	- Chairperson
2) Education Director (Primary)	- Member
3) Education Director (Secondary & Higher Secondary)	- Member
4) Joint Director, Sports & Youth Service	- Member
5) Deputy Director, Sports & Youth Service	- Member Secretary.

The composition of District level CSR steering Committee is as follows :

1) District Collector	- Chairperson
2) Divisional Deputy Director, Sports & Youth Service	- Member
3) District Education Officer (Primary)	- Member
4) District Education Officer (Secondary & Higher Secondary)	- Member
5) District Sports Officer	- Member Secretary

4. The State, Sports Commissionerate and District level committees shall plan the CSR activities and manage them. They should ensure that these project are functioning as per the proposed plan, timeline and projected outcome, direct the concerned Government

functionaries accordingly, take measures to sustain the development achieved by the CSR activities. They should maintain report indicating baseline, midline and endline matrices for due implementation of the CSR activities. The sports organizations, experts or persons having special knowledge / skills can be involved in the activity / committee depending on the requirement. The Committee shall give publicity to successful and excellent CSR initiatives.

5. Points to be remembered while implementing CSR initiatives :

- 1) No land or any other assets will be transferred to the company carrying out CSR activities.
- 2) Department shall not be responsible for any kind of liabilities of the company undertaking activities.

6. This Government Resolution is available on the website of Government of Maharashtra i.e. www.maharashtra.gov.in and the reference code is 201611171152586921
This order is signed digitally

By order and in the name of the Governor of Maharashtra.

(Charushila Chaudhari)
Deputy Secretary to the Government

Copy to :

- 1) Chief Secretary
- 2) Principal Secretary of Chief Minister.
- 3) Secretary to Hon. Governor, Rajbhavan, Mumbai
- 4) Commissioner, Education, Maharashtra State, Pune.
- 5) Commissioner, Sports & Youth Services, Maharashtra State, Pune
- 6) Private Secretary to Minister, School Education & Sports Department
- 7) Director General, Information & Public Relation, Mantralya, Mumbai
- 8) Director, MSCERT, Pune
- 9) Director, Education (Primary / Secondary), M.S., Pune
- 10) Accountant General, Maharashtra ½, (accounts) Mumbai / Nagpur
- 11) Pay & Accounts Officer, Mumbai.
- 12) All Joint Secretary/ Deputy Secretary/ Under Secretary/ Section Officers of
- 13) School Education & Sports Department.
- 14) All District Collectors
- 15) All Divisional Deputy Directors, Sports & Youth Services
- 16) All District Education Officers
- 17) All District Sports Officers
- 18) Select file, Sports-3